

Innehåll

	Om författaren	5
	Illustrationer	8
	Förord	9
	Inledning.....	11
1	Sju hot mot etiken	19
2	Några etiska idéer	66
3	Grunder	117
	Appendix	144
	Kommentarer och litteratur	155
	Illustrationskällor	163
	Litteraturförteckning	165
	Register	170

Illustrationer

1. Paul Klee, "Möte mellan två män som båda förmodar att den andra har högre ställning" 12
2. Huỳnh Công ("Nick") Út, "Oavsiktlig napalmattack, 1972" 16
3. Smilby, "Här är väggen, Foster ..." 41
4. Matt Davies, "Människans genetik, tolkad" 51
5. William Blake, "Själen utforskar gravens gömslen" 76
6. William Blake, "Den rättfärdige och oförvitlige görs till åtlöje" 79
7. Richard Hamilton, "Vad är det som gör vår tids hem så annorlunda, så tilltalande?" 87
8. William Hogarth, "Tuppfäktningen" 93
9. Michael Leunig, "Den mänskliga tillvarons trädgårdar" 95
10. Eugène Delacroix, "Friheten på barrikaderna" 104
11. George Grosz, "Flaggviftande" 108
12. Francisco de Goya, "Som om de tillhör ett annat släkte" 124

Förord

Kort om etik är kortare än *Think*, min andra introduktionsbok, som kan anses vara denna boks äldre syskon. *Think* är resultatet av en övertygelse att de flesta introduktionsböcker i filosofi var onödigt torra och svårtillgängliga; boken du håller i dina händer är resultatet av en motsvarande övertygelse att de flesta introduktionsböcker till etik inte lyckas bemöta det som verkligen gör människor besvärade av ämnet. Vad jag tror besvärar dem är allt det som ligger till grund för vår rädsla att det skulle vara något slags hyckleri att uttala sig i moralfrågor. Rädslan kan kallas relativism, skepticism eller nihilism. Jag har försökt göra utforskandet av dessa perspektiv till bokens röda tråd. Men till sist får varje läsare själv avgöra om de har begravts, eller om de, i den händelse de likt Dracula skulle resa sig på nytt, åtminstone har gjorts tandlösa.

Jag blev tillfrågad om jag ville skriva den här boken av A Very Short Introduction-seriens redaktör, Shelley Cox, vars tilltro och uppmuntran har varit en källa till styrka för mig. Det faktiska skrivandet ägde rum i Research School of Social Sciences vid Australian National University, kanske den trevligaste platsen i världen för en sådan syssla. University of North Carolina vid Chapel Hill har alltid givit mig fantastiskt stöd i min forskning, och där finns en lika fantastisk skara kritiker bland mina kollegor och doktoranderna. Bland dem vill jag tacka Adrienne Martin för att hon korrekturläste boken. Som alltid står jag som mest i skuld till min fru Angela, vars färdigheter som redaktör

och sättnare oftast inte står till tjänst för en författare under samma tak som hon själv och därför behövde matchas av hennes lika enastående tålmod och goda humör.

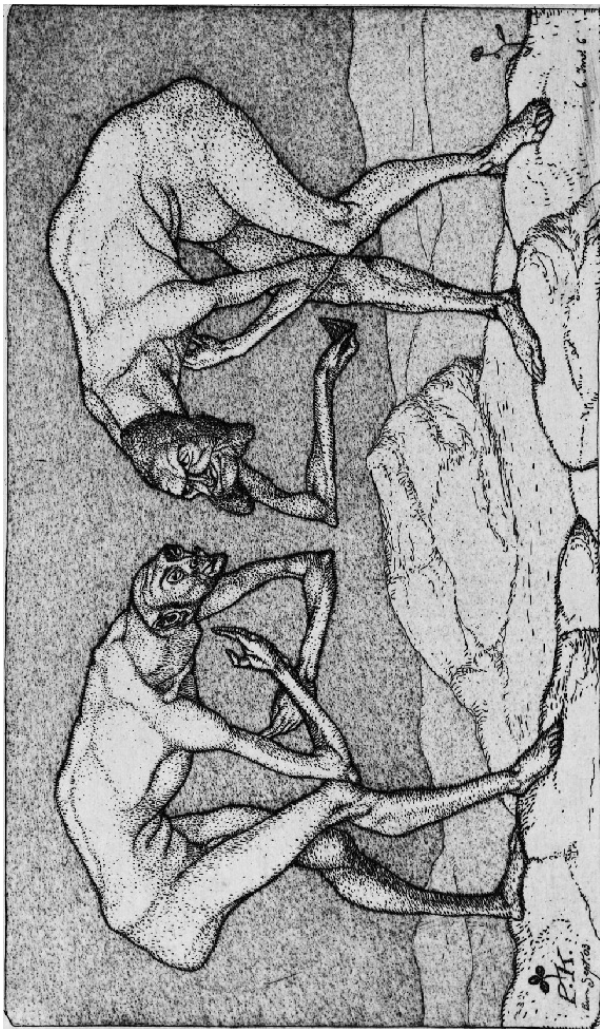
SWB

24 november 2000

Inledning

Alla har vi lärt oss att tänka på miljön. Vi vet att vi är beroende av den, att den är ömtålig och att vi har makt att förstöra den och därmed förstöra våra egna liv, eller, mer sannolikt, vår avkommas liv. Det kanske inte är lika många som tänker på det som skulle kunna kallas den etiska eller moraliska miljön – vårt omgivande klimat av idéer om hur vi ska leva. Det bestämmer vad vi upplever som acceptabelt eller oacceptabelt, beundransvärt eller avskyvärt. Det bestämmer när vi uppfattar om saker och ting går väl eller illa. Det bestämmer vad vi uppfattar att vi kan kräva, och vad som kan krävas av oss, i relation till andra. Det formar våra känslomässiga reaktioner genom att avgöra vad som är orsak till stolthet eller skam, till ilska eller tacksamhet, och vad som kan förlåtas eller är oförlåtligt. Det ger oss våra normer – våra uppförandenormer. I några filosofers ögon, i det kanske mest välkända fallet G. W. F. Hegels (1770–1831), formar det själva vår identitet. Vår självuppfattning är i hög grad, kanske i grunden, en uppfattning om hur andra människor ser oss. Vi behöver få höra vilket värde vi har i andras ögon, i världens ögon. Naturligtvis kan våra försök att höja det värdet gå alldeles för långt, som Paul Klee visar (figur 1).

Det kan vara märkvärdigt svårt att se hur den moraliska miljön verkar. En gång försvarade jag utöandet av filosofi i ett radioprogram, och en av de andra gästerna hade till yrke att berätta om sin tid i de nazistiska koncentrationslägren. Han frågade mig, ganska aggressivt, vilken nytta de skulle ha haft av filosofin under en dödsmarsch. Svaret var förstås ”ingen större nytta” – inte mer än de hade haft av litteratur, konst, musik, matematik eller vetenskap i en

1. Paul Klee, "Möte mellan två män som båda förmodar att den andra har högre ställning".
En kommentar på den underdånighet som strävan efter respekt ofta innefattar.

sådan situation. Men tänk er den moraliska miljö som gjorde att sådana saker kunde hända. ”Vilken tur för härskare att människor inte tänker,” sa Hitler. Men det uttalandet låter som om även han var blind för det moraliska klimat som gjorde det möjligt för hans idéer, och därmed hans makt, att blomstra. I det klimatet ingick bilder av en viss ras och ett visst folks orörda renhet. Det genomsyrades av oro för ömtåligheten hos denna renhet. Liksom i USA under efterkrigstidens McCarthy-tid fanns en fruktan för att man skulle besudlas utifrån eller inifrån av ”de degenererade”. Där ingick visioner om nationens och rasens framtidsöde. Där ingick idéer om en apokalyptisk förvandling genom nationell solidaritet och kamp med militära medel för något man trodde på. Klimatet var mottagligt för idén om en ledare vars gudomliga vision innehåller den absoluta sanningen och inte kan ifrågasättas. Dessa idéer hade i sin tur sina rötter i felaktiga tillämpningar av darwinismen, i den tyska romantiken och faktiskt även i vissa sidor av judendomen och kristendomen. Kort sagt kunde Hitler bara komma till makten just därför att människor *visst* tänkte – men deras tankar var förgiftade av ett tankeklimat där många av idéerna kanske inte ens var medvetna. Vi inser nämligen inte nödvändigtvis vilka idéer vi har. En idé är i den här bemärkelsen en tendens att acceptera tanke- och känslolbanor som vi kanske inte känner igen hos oss själva, eller ens kan formulera. Ändå styrs den sociala och den politiska världen av sådana tendenser.

Det berättas om en fysiker som var på besök hos sin kollega Niels Bohr, och uttryckte sin förvåning över att hitta en lyckobringande hästsko på väggen: ”Inte är du väl vidskeplig?” ”Nej, inte alls, men jag har hört att den fungerar vare sig man tror på den eller ej.” Hästskor påverkar oss inte, men det gör det moraliska klimatet.